

**Matti Ilmari Niemi –
Esineoikeuden järjestelmän rakentaja**

Matti Ilmari Niemi – Esineoikeuden järjestelmän rakentaja
Juhlajulkaisu Matti Ilmari Niemi 1958 – 24/2 – 2018

Copyright © 2018 Alma Talent Oy ja tekijät

Kansi: Sirpa Puntti
Taiton suunnittelu ja taitto: NotePad Ay

Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-3502-7

BALTOprint Liettua 2018

Itä-Suomen yliopisto on tukenut tämän teoksen julkaisemista.

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Matti Ilmari Niemi – Esineoikeuden järjestelmän rakentaja

Antti Kolehmainen ja Emmi Muhonen (toim.)

Juhlajulkaisu Matti Ilmari Niemi 1958 – 24/2 – 2018

Alma Talent
Helsinki 2018

Esipuhe

Kirjan päähenkilö, professori *Matti Ilmari Niemi* on tehnyt mittavan tieteellisen uran juhlakirjan nimen mukaisesti esineoikeuden järjestelmän rakentajana. Oikeustieteen ja laajemminkin tieteen piirissä tuon rakennustyön tulos on merkittävä. Niemen pystyttämässä ”rakennuksessa” on vankka oikeusfilosofinen ja -teoreettinen pohja, kattoa kannattelevat vahvat varallisuus- ja oikeudellisten kysymysten laintulkinnasta ja systematisoinnista tehdyt seinät. Rakentamismenetelmissä on huomioitu laajasti niin kotimaiset kuin ulkomaisetkin vaikutteet.

Niemi on väitellyt Lapin yliopistosta oikeustieteen tohtoriksi vuonna 1996 tutkimuksellaan ”Päämäärien valtakunta – konventionaalinen analyysi lainopillisen tiedon edellytyksistä ja oikeusjärjestelmän perusteista”. Hänen tuotantoonsa kuuluvat myös Maakaaren järjestelmä -kirjat. Tuotteliaana oikeustieteilijänä Niemi on julkaissut kansallisissa ja kansainvälisissä julkaisuissa lukuisia kirjoituksia ja artikkeleita. Lisäksi hän on kansainvälisesti hyvin verkostoitunut tutkija. Niemi on työskennellyt professorina, dekaanina ja muissa yliopistotehtävissä sekä kotimaassa että ulkomailla. Niemelle on myönnetty tuomioistuinharjoittelun suorittamisen johdosta varatuomarin arvonimi.

Niemi on opettajana pidetty ja arvostettu. Hänen luentonsa ja luentomateriaalinsa onnistuvat jäsentämään haasteellisimmatkin aihealueet helpommin omaksuttaviksi kokonaisuuksiksi. Samaa voidaan sanoa hänen kirjallisesta tuotannostaan kuten Maakaaren järjestelmä -sarjan teoksista. Nämä teokset ovat jo vuosien ajan helpottaneet tuomareiden, asianajajien, pankkilakimiesten ja monien muiden käytännön oikeudellisten ongelmien kanssa työskentelevien juristien arkea. Niemi on osuvasti kiteyttänyt useiden ongelmien ytimen: laki ei anna ohjetta tulkitsijalleen. Hänen säännösten taustoja laajasti selittävään tuotantoonsa tukeutuva juristi löytää oikean polun laintulkinnan usein vaikeakulkuisessa maastossa. Keskustelut *Matin* kanssa osoittavat, että hän on tarkasti perillä myös ajankohtaisista käytännön kysymyksistä.

Nuorekkaan olemuksensa perusteella *Matti* on taivaltanut muitakin kuin laintulkinnan vaikeakulkuisia maastoja. Hänet tunnetaan ahkerana kuntoilijana. Talvisin sukset kuuluvat olennaisena osana hänen varusteisiinsa lyhytkes-

toisillakin matkoilla Lappeenrannasta Joensuuhun. Tuolloin hän valitsee mieluummin Pärnävaaran mäkiiset maastot kuin Mehtimäen tasaisemmat ladut. Toiminnan mies tarvitsee haastetta myös vapaa-aikanaan.

Työtoverina Matti on reilu ja kannustava. Hän on erinomainen antamaan suoraa ja rakentavaa palautetta sekä perustellun kriittisiä kommentteja. Hänellä on taito motivoida ja kehittää varsinkin nuorempia juristin ammatin alkutai-paleella olevia työtovereitaan. Myös professorikollegoilla on Matista vain hyvää sanottavaa. Hänen kanssaan on aina mukavaa tehdä yhteistyötä ja Matin kanssa käydyt keskustelut ovat poikkeuksetta antoisia, sillä hänellä on laaja yleissivistys myös juridiikan ulkopuolisista asioista. Matti on professori parhaasta päästä.

Matin monipuolinen asiantuntemus näkyy myös käsillä olevassa juhlistamiskirjassa. Kirjan teemat kattavat laajalti hänelle tärkeitä tutkimusaiheet ulottuen aina rakennuksen perusteista sen nurkkiin ja sopukoihin. Kiitämme toimituskunnan puolesta kaikkia kirjoittajia heidän panoksestaan Matin juhlistamiseksi.

Antti Kolehmainen

Valtteri Laukkanen

Emmi Muhonen

Sisällys

Esipuhe V

Fasilitointi, mukauttaminen ja oikeudellinen kokemus kontekstuaalisen oikeussysteemin kiinnekohtina I

Juha Karhu

Mitä oikeusformalismi on? 14

Maija Aalto-Heinilä

Pääsy oikeuksiin – aina horisontissa? 24

Risto Koulu

Jokamiehen oikeuden rikosoikeudellinen suoja? 35

Matti Tolvanen

Esineitä ja aineita – lapsen tavaroiden tarkastaminen lastensuojelulaissa ja perusopetuslaissa 45

Suvianna Hakalehto

Savignyn kaanonit 60

Seppo Sajama

**Pingpong-tulkintatilanteet ympäristöoikeudessa –
esimerkkinä yleiskaavoituksen ja kaivosluvituksen
ristiinkytkennät** 74

Tapio Määttä – Ismo Pölönen

**Salainen omistus ja varallisuus oikeuden
järjestelmät** 85

Eva Tammi-Salminen

**Ainesosia ja tarpeista koskevat
kiinteistökirjaukset** 100

Jarmo Tuomisto

**Eräitä näkökohtia MK 3:8:n sisällöstä ja
ulottuvuudesta – erityisesti kysymys ainesosa-
tai tarpeistolounteisen esineen omistuksen
pysyvyydestä kiinteistön kaupassa** 114

Leena Kartio

**Pidätysoikeudesta kiinteistöön erityisesti ostajan
turvana purkutapauksessa** 127

Janne Kaisto

**Kiinteistönkaupan purku ja kaupan kohteen arvon
alentuminen** 147

Valtteri Laukkanen

Kiinteistön lunastusoikeudesta pesänjaossa 163

Tapani Lohi

**Puolisonsa perineen lesken ottama henkivakuutus
ja toissijaisten perillisten oikeusasema 179**

Antti Kolehmainen

Sopimusrikkomus ja velkojan passiivisuus 188

Mia Hoffrén

**Ennakon tai vakuuden vaatiminen
välimiesmenettelyssä 205**

Jarno Tepora

**Ajatuksia hyvästä luotonantotavasta ja
luottokelpoisuuden arvioinnista 222**

Erkki Kontkanen

Kirjoittajat

Juha Karhu	velvoiteoikeuden emeritusprofessori, Lapin yliopisto
Maija Aalto-Heinilä	oikeusfilosofian yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto
Risto Koulu	prosessioikeuden emeritusprofessori, Helsingin yliopisto
Matti Tolvanen	rikos- ja prosessioikeuden professori, Itä-Suomen yliopisto
Suvianna Hakalehto	lapsi- ja koulutusoikeuden apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto
Seppo Sajama	filosofian professori, Itä-Suomen yliopisto
Tapio Määttä	ympäristöoikeuden professori, Itä-Suomen yliopisto
Ismo Pölönen	ympäristöoikeuden professori, Itä-Suomen yliopisto
Eva Tammi-Salminen	siviilioikeuden professori, Turun yliopisto; oikeusneuvos, korkein oikeus
Jarmo Tuomisto	siviilioikeuden emeritusprofessori, Turun yliopisto
Leena Kartio	siviilioikeuden emeritaprofessori, Turun yliopisto
Janne Kaisto	varallisuus oikeuden professori, Lapin yliopisto
Valtteri Laukkanen	varallisuus oikeuden yliopisto-opettaja, Itä-Suomen yliopisto
Tapani Lohi	yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto
Antti Kolehmainen	perhe- ja jäämistöoikeuden professori, Itä-Suomen yliopisto
Mia Hoffrén	varallisuus oikeuden dosentti, Turun yliopisto; esittelijäneuvos, korkein oikeus
Jarno Tepora	siviilioikeuden emeritusprofessori, Helsingin yliopisto
Erkki Kontkanen	yrittäjäoikeuden professori, Itä-Suomen yliopisto